

Sygn. akt: III AUa 712/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 września 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Maria Padarewska - Hajn

Sędziowie: SSA Mirosław Godlewski

SSA Jolanta Wolska (spr.)

Protokolant: st.sekr.sądowy Kamila Tomasik

po rozpoznaniu w dniu 4 września 2014 r. w Łodzi

sprawy **Z. R.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi Wojewódzkiemu w O.**

o emeryturę,

na skutek apelacji organu rentowego

od wyroku Sądu Okręgowego w Piotrkowie Trybunalskim

z dnia 8 kwietnia 2014 r., sygn. akt: V U 827/13,

zmienia zaskarżony wyrok w punkcie pierwszym w ten sposób, że przyznaje Z. R. prawo do emerytury od 24 września 2013 roku, oddalając odwołanie w pozostałej części.

Sygn. akt III AUa 712/13

UZASADNIENIE

W dniu 2 stycznia 2013r. ubezpieczona T. S. wniosła o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Kaliszu z 10 stycznia 2012r., w sprawie VU 1458/11 i zmianę tego wyroku oraz decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. z 28 września 2011r. poprzez podjęcie wypłaty emerytury od 1 października 2011r. wraz z należnymi odsetkami. Jako podstawę prawną wznowienia skarżąca powołała art. 401¹ k.p.c. oraz wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 13 listopada 2012r. w sprawie K 2/12.

Organ rentowy wnosił o oddalenie skargi o wznowienie postępowania.

Sąd Okręgowy w Kaliszu wyrokiem z 5 marca 2013r., w sprawie VU 2/13, wznowił postępowanie i zmienił wyrok Sądu Okręgowego w Kaliszu z 10 stycznia 2012r., w sprawie VU 1458/11 i poprzedzającą go decyzję organu rentowego w ten sposób, że podjął wypłatę emerytury należnej T. S. od 1 października 2011r. (pkt 1 wyroku) , wniosek w przedmiocie odsetek przekazał organowi rentowemu do rozpoznania (pkt 2), zasądził od organu rentowego na rzecz skarżącej kwotę 120 zł. tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego (pkt 3).

Powyższe orzeczenie zostało wydane w oparciu o następujące ustalenia faktyczne i prawne:

T. S., ur. (...), nabyła prawo do emerytury decyzją z 29 września 2010r., począwszy od 25 września 2010r. Skarżąca pozostawała w zatrudnieniu w (...) Spółdzielni Mieszkaniowej w O.. Jak ustalił Sąd I instancji, decyzją z 28 września 2011r. ZUS zawiesił ubezpieczonej prawo do emerytury od 1 października 2011r. z powodu kontynuowania zatrudnienia. Wyrokiem Sądu Okręgowego w Kaliszu z 10 stycznia 2012r., w sprawie VU 1458/11, oddalił odwołanie ubezpieczonej od powyższej decyzji. Od wyroku strony nie wniosły apelacji, wyrok uprawomocnił się z dniem 1 lutego 2012r. Decyzją z 20 marca 2013r. ZUS podjął wypłatę emerytury na rzecz wnioskodawczyni od 22 listopada 2012r.

W ocenie Sądu I instancji, skarga o wznowienie postępowania była zasadna i prowadziła do zmiany zaskarżonego wyroku oraz uwzględnienia odwołania. W uzasadnieniu swojego stanowiska Sąd Okręgowy wskazał, że do ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.) został dodany – przez art. 6 pkt 2 ustawy z 16 grudnia 2010 roku o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 257, poz. 1726) - art. 103a, który stanowił, że prawo do emerytury ulega zawieszeniu bez względu na wysokość przychodu uzyskiwanego przez emeryta z tytułu zatrudnienia kontynuowanego bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego wykonywał je bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury, ustalonym w decyzji organu rentowego. Zgodnie z art. 28 powołanej wyżej ustawy z 16 grudnia 2010r., do emerytur przyznanych przed dniem wejścia w życie tej ustawy, tj. przed 1 stycznia 2011r. przepis art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS stosuje się, poczynając od 1 października 2011r. Organ rentowy, który wydał będącą w sporze decyzję z dnia 28 września 2011r. o wstrzymaniu wypłaty emerytury od 1 października 2011r., zastosował wobec skarżącej obowiązujący wówczas przepis art. 103a ustawy emerytalnej, którym był związany. Jak stwierdził Sąd I instancji, organ rentowy nie jest uprawniony do badania zgodności przepisów prawa z Konstytucją. Sąd Okręgowy wyrokiem z 10 stycznia 2012r., w sprawie VU 1458/11, uznał, że zaskarżona decyzja odpowiada prawu.

Stan prawny uległ istotnej zmianie po wydaniu wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 13 listopada 2012r., sygn. akt K 2/12 (Dz. U. 2012/1285). Trybunał Konstytucyjny orzekł, że art. 28 cyt. ustawy z 16 grudnia 2010r. w związku z art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS, dodanym przez art. 6 pkt 2 ustawy zmieniającej, w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011r. bez konieczności rozwiązania stosunku pracy, jest niezgodny z zasadą ochrony zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa, wynikającą z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

W ocenie Sądu Okręgowego, wyrok ten ma zastosowanie do skarżącej, tj. wyłącza możliwość zastosowania wobec niej art. 103a ustawy emerytalnej, gdyż nabyła ona prawo do emerytury od 25 września 2010r. Skarżąca mieści się więc w kategorii podmiotów, które nabyły i zrealizowały prawo do emerytury po 8 stycznia 2009r. a przed 31 grudnia 2010r., tj. w okresie, gdy prawo nie wymagało rozwiązania stosunku pracy do wypłaty emerytury. Skutkuje to koniecznością podjęcia wypłaty zawieszony emerytury od dnia jej wstrzymania, tj. od 1 października 2011r. Z tych względów, Sąd Okręgowy na podstawie art. 412 § 2 k.p.c. w zw. z art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. uwzględnił skargę o wznowienie postępowania i podjął wypłatę emerytury na rzecz wnioskodawczyni za okres od 1 października 2011r., wniosek w przedmiocie odsetek przekazał organowi rentowemu do rozpoznania na podstawie art. 477¹⁰ § 2 k.p.c.

Apelację od wyroku w terminie złożył organ rentowy, zaskarżając wyrok w całości. Wyrokowi zarzucił naruszenie prawa art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, poprzez błędne podjęcie wypłaty emerytury od dnia 1 października 2011 r., podczas gdy wnioskodawczyni nie ma prawa do wypłaty świadczenia za ten okres. W uzasadnieniu apelacji wywodził, że podstawą wydania spornej decyzji był art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 13 listopada 2012 r., w sprawie sygn. Akt K 2/12, orzekł, że art. 28 ustawy z 6 grudnia 2010r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw w związku z art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS, dodanym przez art. 6 pkt 2 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed dniem 1 stycznia 2011 r., bez konieczności rozwiązania stosunku pracy, jest niezgodny z zasadą ochrony zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa wynikającą z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Nie ma podstaw prawnych do wypłaty świadczenia za okres wsteczny od 1 października 2011r., ponieważ pozostaje to w

sprzeczności z treścią art. 190 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Powołany przepis stanowi, że orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego wchodzi w życie z dniem ogłoszenia, zgodnie z art. 190 ust. 4 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej Trybunał Konstytucyjny może określić inny termin utraty mocy obowiązującej aktu normatywnego. Trybunał Konstytucyjny w sprawie sygn. akt K 2/12 nie wskazał innego terminu utraty mocy obowiązującej, co oznacza, że wnioskodawcy nie ma prawa do wyrównania emerytury za okres od 1 października 2011 r. do 21 listopada 2012r., a jedynie - do wypłaty emerytury od 22 listopada 2012 r. na bieżąco. W konkluzji swojego stanowiska organ rentowy wnosił o zmianę zaskarżonego wyroku i przyznanie prawa do wypłaty emerytury od 22 listopada 2012r., bądź o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji .

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja organu rentowego nie zasługuje na uwzględnienie , a przedstawione w niej argumenty stanowią wyłącznie polemikę z prawidłowymi ustaleniami i rozważaniami prawnymi Sądu I instancji.

W myśl art. 401¹ k.p.c. można żądać wznowienia postępowania również w wypadku, gdy Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub z ustawą, na podstawie którego zostało wydane orzeczenie. Przepis ten stanowi realizację reguły zawartej w powołanym przez apelującego art. 190 ust. 4 Konstytucji na gruncie postępowania cywilnego. Sąd Okręgowy prawidłowo uznał, że orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z 13 listopada 2012r. w sprawie K 2/12 uzasadnia wznowienie postępowania w niniejszej sprawie, ponieważ zaskarżony wyrok z 14 grudnia 2011r. został oparty na przepisach uznanych za sprzeczne z Konstytucją .

Sąd Apelacyjny w całości podziela rozważania prawne Sądu I instancji dotyczące wprowadzenia art.103a ustawy z 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych . W pierwszej kolejności ustawą z 21 stycznia 2000 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz ustawy o emeryturach i rentach z FUS (Dz. U. Nr 9, poz. 118) ustawodawca dodał do art. 103 ustawy - ust. 2a, wprowadzając obowiązek uprzedniego rozwiązania stosunku pracy w celu realizacji prawa do emerytury. Od 1 lipca 2000 r., tj. od daty wejścia w życie art. 103 ust. 2a ustawy o emeryturach i rentach z FUS, nierozwiązanie stosunku pracy powodowało, że prawo do świadczenia mogło zostać ustalone, ale nie mogło zostać zrealizowane - zostało zawieszona. Wskazany art. 103 ust. 2a został uchylony mocą art. 37 pkt 5 lit. b ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o emeryturach kapitałowych (Dz. U. Nr 228, poz. 1507). Od 8 stycznia 2009 r. treścią ryzyka emerytalnego ponownie było osiągnięcie odpowiedniego wieku. Ten stan prawny obowiązywał do 31 grudnia 2010 r.

Od 1 stycznia 2011 r. obowiązuje art. 103a, dodany do ustawy o emeryturach i rentach z FUS na podstawie art. 6 pkt 2 ustawy z 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 257, poz. 1726 oraz z 2011 r. Nr 291, poz. 1707), znoszący możliwość pobierania emerytury bez rozwiązania umowy o pracę z dotychczasowym pracodawcą, na rzecz którego praca była wykonywana bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury .

Art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS objął wszystkich emerytów, czyli zarówno tych, którzy prawo do emerytury uzyskali od momentu jego wejścia w życie oraz tych, którzy przeszli na emeryturę wcześniej. Ci emeryci, którzy nabyli prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 r., na podstawie art. 28 ustawy zmieniającej z 16 grudnia 2010 r. mogli ją pobierać bez rozwiązania umowy o pracę jeszcze przez 9 miesięcy od daty wejścia w życie zmiany, czyli do 30 września 2011 r. Jeżeli do tego momentu stosunek pracy nie ustał, wypłata emerytury została przez ZUS wstrzymana, poczynając od 1 października 2011 r. Podkreślić należy, że art. 103a, uniemożliwiając realizację prawa do emerytury do czasu rozwiązania stosunku pracy, konstruuje treść ryzyka emerytalnego jako prawo do odejścia z rynku pracy i uzyskania świadczenia emerytalnego. Ryzyko emerytalne w tym znaczeniu to zdarzenie prawne uzasadniające realizację prawa do emerytury.

Trybunał Konstytucyjny w uzasadnieniu wyroku z 13 listopada 2012 r. stwierdził, że określenie treści ryzyka emerytalnego przez ustawodawcę jest dla adresatów takiej regulacji informacją, jakie warunki muszą spełnić, żeby

zrealizować swoje prawo do świadczenia emerytalnego. W tym kontekście, jeśli ubezpieczony już raz te warunki skutecznie spełnił, tj. osiągnął wiek emerytalny i odpowiedni staż pracy w okresie od 8 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2010 r., to niedopuszczalne jest - z punktu widzenia zasady ochrony zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa, nakazanie mu zastosowania się do nowej treści ryzyka, czyli nakazanie mu ponownego zrealizowania już raz skutecznie zrealizowanego prawa do emerytury.

Skutkiem omawianego wyroku Trybunału Konstytucyjnego jest utrata mocy art. 28 ustawy zmieniającej z dnia 16 grudnia 2010 r. z chwilą ogłoszenia sentencji wyroku w Dzienniku Ustaw w zakresie, w jakim przewiduje stosowanie art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 r., bez konieczności rozwiązania stosunku pracy. Oznacza to, że obowiązek rozwiązania stosunku pracy z dotychczasowym pracodawcą - jako warunek realizacji nabytego prawa do emerytury - nie będzie miał zastosowania do osób, które nabyły prawo do emerytury w okresie od 8 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2010 r. Co do zasady apelujący nie kwestionował ustalonej przez Sąd Okręgowy okoliczności, że treść powołanego wyroku Trybunału Konstytucyjnego ma zastosowanie w niniejszej sprawie. Wywodził natomiast w oparciu o art.190 ust. 3 i 4 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, że prawo do wypłaty emerytury powstało najwcześniej od daty ogłoszenia wyroku, tj. od 22 listopada 2012r. Zaprezentowane wyżej stanowisko organu rentowego jest sprzeczne z ugruntowanym orzecnictwem Sądu Najwyższego w tym przedmiocie.

Powołany art. 190 ust. 4 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej przewiduje, że orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego o niezgodności z Konstytucją, umową międzynarodową lub z ustawą aktu normatywnego, na podstawie którego zostało wydane prawomocne orzeczenie sądowe, stanowi podstawę do wznowienia postępowania. W uzasadnieniu wyroku Sądu Najwyższego z 6 czerwca 2013r., II UK 330/12 podkreślono, że skoro uznane za niezgodne z Konstytucją przepisy prawa naruszały ustawę zasadniczą już od dnia ich wejścia w życie (ex tunc), nie mogą być legalną podstawą orzekania przez sądy powszechne i Sąd Najwyższy (por. wyrok Sądu Najwyższego z 7 marca 2013r., I UK 519/12, wyrok Sądu Najwyższego z 25 kwietnia 2013r., I UK 593/12).

Przenosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy stwierdzić należy, że skarżąca T. S., która nabyła prawo do emerytury od 25 września 2010 r. mieści się w kręgu osób, w stosunku do których Trybunał Konstytucyjny stwierdził niezgodność z Konstytucją art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw w związku z art. 103a ustawy emerytalnej, dodanym przez art. 6 pkt 2 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. W rezultacie Sąd I instancji prawidłowo uznał, że w jej przypadku zaistniała podstawa do wznowienia postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem w oparciu o powołany wyżej wyrok Trybunału Konstytucyjnego. Skutkiem wznowienia była zmiana zaskarżonego wyroku oraz decyzji ZUS na podstawie art.412§2 k.p.c. w zw. z art.477¹⁴§ 2 k.p.c. i podjęcie wypłaty emerytury za sporny okres. Na podstawie art. 98 § 1 i 2 k.p.c. w związku z § 11 ust. 2 oraz § 12 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenie przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę ustanowionego z urzędu (Dz.U. Nr 163, poz. 1349) Sąd orzekł o obowiązku zwrotu kosztów procesu za postępowanie apelacyjne zgodnie ze złożonym wnioskiem.